

การพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา
เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

The Development of reverse classroom learning activities that promote
problem-solving abilities in principles of Buddhism for Mathayomsuksa 4 students.

ณัฐสิทธิ์ พรมมีบุตร¹, วรเวช ศิริประเสริฐศรี² และทัชชวาท เหล่าสุวรรณ³

Natthasit Phrommeebut ¹, Voravech Siriprasertsri ² and Tatchawat Laosuwan³

¹นักศึกษา ปริญญาโท สาขาวิชาสังคมศึกษา คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

^{2,3}อาจารย์ คณะครุศาสตร์มหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม

¹Master Student of Social Study Faculty of Education Rajabhat Mahasarakham University

^{2,3} Lecturer from the Faculty of Education Rajabhat Mahasarakham University

Corresponding Author Email: Nantasit2637@gmail.com

Received: 16 April 2021

Revised: 11 May 2021

Accepted: 14 May 2021

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียน 3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาก่อนและหลังเรียน และ 4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ มีเครื่องมือการวิจัย ได้แก่ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ที่แบบห้องเรียนกลับด้าน จำนวน 10 แผน (2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน จำนวน 30 ข้อ (3) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา จำนวน 20 ข้อ (4) แบบสอบถามความพึงพอใจ โดยมีกลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 จำนวน 30 คน ที่ได้มาจากการสุ่มแบบกลุ่ม แล้วนำข้อมูลที่รวบรวมได้จากเครื่องมือการวิจัยมาวิเคราะห์ด้วยโปรแกรมสถิติสำเร็จรูปหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และค่า t-test ผลการวิจัยพบว่า 1) แผนการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน มีประสิทธิภาพเท่ากับ 83.30/83.44 2) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน มีนัยสำคัญระดับ .05 3) ผลความสามารถในการแก้ปัญหาลงเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีนัยสำคัญระดับ .05 และ 4) ความพึงพอใจต่อกิจกรรมการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}$ = 4.16, S.D.= 0.86)

คำสำคัญ: รูปแบบการเรียนรู้, ห้องเรียนกลับด้าน, ความสามารถในการแก้ปัญหา, ความพึงพอใจ

Abstract

The purposes of this study were to 1. to develop flipped classroom activities of Buddhist principles for mathayomsuksa 4 with an efficiency of 80/80 2. to compare learning achievement between pre-study and post-study 3. to compare problem solving abilities between pre- and post study 4. to study student satisfaction regarding to the flipped classroom activities. It is a quantitative research. The research tools were (1) 10 inverted classroom learning management plans, (2) a 30-item learning achievement scale, (3) a 20-item problem-solving ability scale, and (4) a questionnaire on the ability to solve problems. satisfied The sample group was 30

students in Mathayomsuksa 4/1 who received a large amount of group randomness. The data collected from the research tool were then analyzed with a ready-made statistical program for the percentage, mean, standard deviation, and t-test. The results of the study revealed that 1) Teaching guiding principles of flipped classroom activities of Buddhist principles for mathayomsuksa 4 with an efficiency of 83.30/83.44 2) the learning achievement after the experiment through the activities was significantly higher than pre-study at .05 3) the post-problem solving abilities was statistically increase at.05 4) the student's satisfaction regarding to the flipped classroom activities showed in high level. ($\bar{X}$ = 4.16, S.D.= 0.86)

Keywords: Learning Model, The Flipped Classroom, Problem Solving Ability, Satisfaction

บทนำ

การเรียนการสอนกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม มุ่งพัฒนาผู้เรียนซึ่งเป็นกำลังของชาติให้เป็นมนุษย์ที่มีความสมดุลทั้งด้านร่างกาย มีความรู้ คุณธรรม และค่านิยมที่พึงประสงค์ เห็นคุณค่าของตนเอง มีวินัยและปฏิบัติตนตามหลักธรรมของศาสนาที่ตนนับถือ ยึดหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง มีจิตสำนึกในความเป็นพลเมืองไทยและเป็นพลเมืองโลก ยึดมั่นในการปกครองตามระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ทรงเป็นประมุขและมีความรู้อันเป็นสากล มีความสามารถในการสื่อสาร การคิด การแก้ปัญหา การใช้เทคโนโลยี มีทักษะชีวิต มีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมและอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างมีความสุข (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.11) เพื่อผู้เรียนจะได้นำทักษะและความรู้ไปประยุกต์ใช้ในการดำรงชีวิต ซึ่งกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม แบ่งออกเป็น 5 สาระ คือ 1 สาระศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม 2 หน้าที่พลเมือง 3 เศรษฐศาสตร์ 4 ประวัติศาสตร์ 5 ภูมิศาสตร์ ซึ่งทั้ง 5 สาระต่างส่งเสริมและพัฒนาผู้เรียนให้เกิดทักษะ สมรรถนะ คุณลักษณะอันพึงประสงค์มีศักยภาพเมื่อจบการศึกษา ตามมาตรฐานที่กำหนด (กระทรวงศึกษาธิการ, 2551, น.1-5) โดยเฉพาะสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรม เป็นการศึกษาที่มุ่งเน้นถึงหลักธรรมคำสั่งสอนของศาสนาที่ตนนับถือ โดยการนำหลักธรรมคำสอนไปปฏิบัติในการพัฒนาตนเอง ซึ่งผู้ปฏิบัติต้องกระทำความดีมีค่านิยมที่ดีงาม รวมทั้งบำเพ็ญประโยชน์ต่อสังคมและส่วนรวมเป็นหลัก อันเป็นหน้าที่ของสมาชิกในสังคม พึงประพฤติปฏิบัติต่อตนเองและต่อสังคม รวมถึงการปลูกฝังแนวคิดพื้นฐานเกี่ยวกับศาสนา ศีลธรรม จริยธรรม หลักธรรมของพระพุทธศาสนาหรือศาสนาที่ตนนับถือ เพื่อหล่อหลอมให้ผู้กระทำความดี (วิภาพรรณ พิมลา และวิภาดา พิมลา, 2561, น.66)

ปัญหาการเรียนการสอนในกลุ่มสาระสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม จากผลการศึกษาคะแนนผลทดสอบ O-NET ในปี 2561 ที่ผ่านมายู่ในระดับค่าเฉลี่ยที่ 33.84 และผลทดสอบ O-NET ในปี 2562 อยู่ในระดับค่าเฉลี่ย 32.92 จะเห็นได้ว่าผลทดสอบ O-NET ในปี 2562 มีระดับค่าเฉลี่ยที่ลดลง และผลทดสอบ O-NET ในปี 2562 มีค่าเฉลี่ยระดับประเทศอยู่ที่ 35.70 ซึ่งมีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่า 50 เปอร์เซนต์ (สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ, 2562) นอกจากนี้ จากการสังเกตและสัมภาษณ์ครูผู้สอน พบว่า การจัดการเรียนการสอน โรงเรียนบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ยังมีการจัดการสอนในรูปแบบเดิม ซึ่งบางเรื่องเป็นเรื่องที่เข้าใจยาก หากผู้สอนใช้วิธีโดยให้ผู้เรียนท่องจำเพียงอย่างเดียว ผู้เรียนอาจไม่สามารถทำความเข้าใจในเนื้อหาเหล่านั้นได้ ส่งผลให้เกิดความเบื่อหน่ายและไม่สนใจเรียนและผู้เรียนยังมีความสามารถในการแก้ปัญหาที่ยังไม่บรรลุเป้าหมาย โดยเฉพาะของผู้เรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ยังไม่บรรลุเป้าหมายสูงสุดตามที่หลักสูตรสถานศึกษาต้องการ โดยเฉพาะสาระที่ 1 ศาสนา ศีลธรรมและจริยธรรมเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาซึ่งเป็นพื้นฐานสำคัญในการดำรงชีวิต การถ่ายทอดคุณธรรมเป็นเรื่องยากต่อความเข้าใจสำหรับนักเรียน จึงทำให้ผู้เรียนยังขาดความสามารถในการนำไปปรับใช้ในการแก้ปัญหาเรื่องต่าง ๆ ในชีวิตประจำวัน เพราะการจัดการเรียนการสอนยังไม่ส่งเสริมให้นักเรียนเชื่อมโยงความรู้ไปใช้ในการแก้ปัญหาเท่าที่ควร ทำให้ผู้เรียน

ไม่เกิดความตระหนักเห็นความสำคัญและประโยชน์ต่อการเรียนได้ จึงส่งผลให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียน ต่ำกว่าเกณฑ์มาตรฐานที่กำหนด การจัดการเรียนรู้ตามรูปแบบห้องเรียนกลับด้านเป็นการจัดการเรียนรู้ในรูปแบบใหม่ ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่าความเหมาะสมอย่างยิ่ง ที่จะนำมาจัดการเรียนรู้เพื่อให้ผู้เรียนได้ปฏิบัติมากขึ้นเมื่อจัดกิจกรรมในชั้นเรียน จะทำให้ผู้เรียนได้ฝึกเกิดกระบวนการแก้ปัญหาอย่างเป็นระบบ ด้วยหลักการและเหตุผลได้อย่างเต็มที่ ซึ่งจะส่งเสริมให้ผู้เรียนพัฒนาความสามารถในการแก้ไขปัญหา เนื่องจากการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน (Flipped Classroom) เป็นกระบวนการเรียนการสอนที่เปลี่ยนจากช่วงเวลาของการบรรยายเนื้อหาในห้องเรียนมาเป็นการทำกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อฝึกทักษะความสามารถในการแก้ไขปัญหาเป็นการฝึกคิดที่เป็นกระบวนการที่ใช้เวลาในการทำกิจกรรมนาน ๆ และผู้เรียนก็ยังสามารถเข้าถึงความรู้ที่เป็นสาระเนื้อหาได้ตลอดก่อนเข้าห้องเรียน ในรูปแบบ"กลับหัวกลับหาง" หรือ "พลิกกลับ" จะทำให้ผู้เรียนได้เรียนรู้ทางด้านสื่อ เทคโนโลยีในการให้ความรู้ พอถึงชั่วโมงเรียนครูก็จะสามารถเข้าสู่กิจกรรมในชั้นเรียนได้เลย (วิจารณ์ พานิช, 2556, น.10)

ดังนั้น จากเหตุผลและความสำคัญดังกล่าวข้างต้น เพื่อพัฒนาความสามารถในการแก้ปัญหาในรายวิชาพระพุทธศาสนาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบรบือ ผู้วิจัยจึงมีแนวคิดที่จะนำรูปแบบการจัดการวิจัยเชิงปฏิบัติการในชั้นเรียน ด้วยการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน มาช่วยพัฒนาส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียน อีกทั้งการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านจะทำให้ผู้เรียนได้มีเวลาในการทำกิจกรรมมากขึ้น ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนฝึกในการนำหลักธรรมคำสอน มาประยุกต์ใช้ในการแก้ปัญหาในชีวิตประจำวันและพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนให้สูงขึ้น จากเหตุที่กล่าวมาข้างต้นผู้วิจัยจึงสนใจที่จะศึกษาเรื่องการพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อพัฒนากระบวนการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80
2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน
3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน
4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยนี้ เป็นการวิจัยแบบเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยมีวิธีการดำเนินการวิจัย ดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่างในการวิจัย ประกอบด้วย

- 1.1 ประชากร ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โรงเรียนบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวน 4 ห้อง รวมนักเรียนทั้งหมด 125 คน
- 1.2 กลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4/1 โรงเรียนบรบือ อำเภอบรบือ จังหวัดมหาสารคาม ภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2563 จำนวนทั้งหมด 30 คน จำนวน 1 ห้องเรียน โดยการสุ่มแบบกลุ่ม (Cluster Random Sampling) (อรัญ ชูกระเดื่อง, 2557, น.55)

2. เครื่องมือในการวิจัย ได้แก่

2.1 แผนการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 แผน รวม 10 ชั่วโมง ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.= 0.05)

2.2 แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89

2.3 แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.91

2.4 แบบสอบถามความพึงพอใจที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น มีลักษณะเป็นแบบมาตราประมาณค่า (Rating Scale) ซึ่งมี 5 ระดับ จำนวน 15 ข้อ ซึ่งผลการประเมินค่า IOC มีค่าระหว่าง 0.80 - 1.00

3. การเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การรวบรวมจากข้อมูลปฐมภูมิ (Primary Data) คือ เป็นข้อมูลที่ได้จากกลุ่มตัวอย่างโดยใช้

1) แผนการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้าน หน่วยการเรียนรู้ที่ 3 เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ระดับชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จำนวน 10 แผน รวม 10 ชั่วโมง ซึ่งผลการประเมินมีความเหมาะสมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.33$, S.D.= 0.05) 2) แบบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน ชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 30 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับ เท่ากับ 0.89 3) แบบวัดความสามารถในการแก้ปัญหา เป็นข้อสอบแบบปรนัยชนิดเลือกตอบ 4 ตัวเลือก จำนวน 20 ข้อ มีความเชื่อมั่นทั้งฉบับอยู่ที่ 0.91

4. การวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่

4.1 หาประสิทธิภาพของแผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยกำหนดประสิทธิภาพ (E1/E2) ตามเกณฑ์ 80/80 จากการประเมินของผู้เชี่ยวชาญของแบบมาตราส่วนประมาณค่า 5 ระดับ โดยการนำมาหาค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

4.2 เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านวิชาพระพุทธศาสนาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent Samples

4.3 เปรียบเทียบทักษะความสามารถในการแก้ปัญหาก่อนและหลังเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยใช้สูตร t-test แบบ Dependent Samples

4.4 วิเคราะห์ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน วิชาพระพุทธศาสนา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยการหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

5. สถิติที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ โปรแกรมสถิติสำเร็จรูปเชิงพรรณนา ประกอบด้วย ค่าร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation) และการเปรียบเทียบโดยการทดสอบค่าที (t- test)

ผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยสามารถจำแนกผลการวิจัย ดังนี้

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80

ผลการวิจัยพบว่า ประสิทธิภาพการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 83.30 คิดเป็นร้อยละ 83.30 และประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 25.03 คิดเป็นร้อยละ 83.44 ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จึงมีประสิทธิภาพ 83.30/83.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ 80/80

ตารางที่ 1 ประสิทธิภาพการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

รายการ	N	คะแนนเต็ม	คะแนนรวม	$\bar{X}$	S.D.	ร้อยละของคะแนนเฉลี่ย
ประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1)	30	100	2499	83.30	3.06	83.30
ประสิทธิภาพของผลลัพธ์ (E2)	30	30	751	25.03	1.54	83.44
ประสิทธิภาพของแผนการเรียนรู้ (E1/ E2) เท่ากับ 83.30/83.44						

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า การทดสอบก่อนเรียนได้ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 19.67 และเมื่อทดสอบหลังเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 25.03 และพบว่าผลต่างจาก คะแนนที่ได้จากการทดสอบทั้งสองครั้งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 5.36 และเมื่อทดสอบสมมติฐาน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 2 ผลการเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t-test	Sig
ก่อนเรียน	30	30	19.67	1.77	29	17.38	0.00
หลังเรียน	30	30	25.03	1.59			

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน

ผลการวิจัยพบว่า ความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า การทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาก่อนเรียนได้ คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 10.93 และเมื่อทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาลงเรียน โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ได้คะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 18.07 และพบว่าผลต่างจากคะแนนที่ได้จากการทดสอบวัดความสามารถในการแก้ปัญหาทั้งสองครั้งมีค่าเฉลี่ยเท่ากับ 7.14 และเมื่อทดสอบสมมติฐานพบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

ตารางที่ 3 ผลการเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้การกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่อง หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4

การทดสอบ	N	คะแนนเต็ม	$\bar{X}$	S.D.	df	t-test	Sig
ก่อนเรียน	30	20	10.93	1.98	29	14.97	0.00
หลังเรียน	30	20	18.07	1.39			

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา

ผลการวิจัยพบว่า ความพึงพอใจของนักเรียน ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D.= 0.86) และเมื่อพิจารณาเป็นรายข้อพบว่าอยู่ในระดับมาก เรียงลำดับค่าเฉลี่ยจากมากไปหาน้อย 3 ลำดับแรก คือ นักเรียนรู้สึกชอบกับการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้เป็นขั้นตอนที่ทำให้สามารถเข้าใจเนื้อหาได้ง่ายขึ้น ($\bar{X} = 4.30$, S.D.= 0.76) นักเรียนรู้สึกชอบการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และมีความเหมาะสมกับเนื้อหาวิชา ($\bar{X} = 4.30$, S.D.= 0.84) นักเรียนรู้สึกพอใจที่ครูประเมินผลการเรียนรู้อย่างยุติธรรม ($\bar{X} = 4.30$, S.D.= 0.97)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยสามารถสรุปผลการวิจัยได้ ดังนี้

1. เพื่อพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ให้มีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ 80/80 พบว่า ประสิทธิภาพการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพของกระบวนการ (E1) เท่ากับ 83.30 คิดเป็นร้อยละ 83.30 และประสิทธิภาพด้านผลลัพธ์ (E2) เท่ากับ 25.03 คิดเป็นร้อยละ 83.44 ดังนั้น กิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 จึงมีประสิทธิภาพ 83.30/83.44 แสดงว่ามีประสิทธิภาพตามเกณฑ์ที่ตั้งไว้ ดังตารางที่ 1

2. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน พบว่า ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 2

3. เพื่อเปรียบเทียบความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ก่อนและหลังเรียน พบว่า ผลความสามารถในการแก้ปัญหาโดยใช้การกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีความสามารถในการแก้ปัญหา หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ดังตารางที่ 3

4. เพื่อศึกษาความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า ผลความพึงพอใจของนักเรียนมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X} = 4.16$, S.D.= 0.86)

การอภิปรายผล

การวิจัยเรื่องการพัฒนากิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหาเรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ผู้วิจัยมีข้อค้นพบที่นำมาอภิปรายผลการวิจัย ดังนี้

1. แผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 มีประสิทธิภาพประสิทธิผล (E1/E2) เท่ากับ 83.30/83.44 ซึ่งสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้ 80/80 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าแผนกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน ที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นมาได้ผ่านกระบวนการสร้างอย่างเป็นระบบ ซึ่งได้ผ่านที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องเหมาะสม โดยคำนึงถึงความเหมาะสมกับนักเรียนที่เน้นผู้เรียนเป็นสำคัญ เน้นการแลกเปลี่ยนอภิปรายและต่อยอดความรู้ร่วมกัน มีสื่อที่นักเรียนสามารถศึกษานอกห้องเรียนได้ตลอดและแต่ละกิจกรรมเหมาะสมกับเวลาของแต่ละชั่วโมง ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของอิสรา โต๊ะยิบอบ, ปรีชา สามัคคี และกฤตพร แซ่แง สายจันทร์ (2560, น.113) ที่พบว่า รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านสำหรับการปฏิบัติกรวิธีทางภูมิศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา มีประสิทธิภาพเท่ากับ 80.30/85.1 ซึ่งมีผลสูงกว่าเกณฑ์ที่ตั้งไว้ (80/80) สอดคล้องกับการศึกษาของพระมหาศกดิ์ดา สิริเมธี, พระวิเทศพรหมคุณ, พระครูอรุณสุตาลังการ, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, อภินันท์ คำหารพล, มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย (2560, น.113) พบว่า การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตเทศบาลวัดเพชรจริก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช มีประสิทธิภาพเท่ากับ (E1/E2) 83.63/84.06 มีค่าเฉลี่ยสูงกว่าเกณฑ์ 80/80 ที่ตั้งไว้ ซึ่งเป็นไปตามเกณฑ์มาตรฐานที่ตั้งไว้

2. ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 เนื่องจากวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่เน้นผู้เรียนสร้างองค์ความรู้ได้ด้วยตนเอง แลกเปลี่ยนอภิปราย แลกเปลี่ยนและต่อยอดความรู้และได้แสดงความคิดเห็นร่วมกัน อย่างเป็นขั้นตอนที่ชัดเจน มีชุดความรู้ที่เป็นเอกสารและวิดีโอให้ผู้เรียนได้ศึกษา จึงทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของกาญจนา จันทร์ช่วง (2560, น.58) ได้ศึกษาผลของการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษา เรื่อง เศรษฐกิจพอเพียง โดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน โดยมีกลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนเตรียมอุดมศึกษาพัฒนาการ ปทุมธานี อำเภอลำลูกกา จังหวัดปทุมธานี มีค่าเฉลี่ยก่อนเรียน 15.98 และมีค่าเฉลี่ยหลังเรียน 18.31 เมื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน พบว่า หลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนมีความแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 พาชวัน ศรีธรรมชาติ (2563, น.65) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 ที่ได้รับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน พบว่า นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังจัดกิจกรรมการเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

3. ความสามารถในการแก้ปัญหานักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่ได้รับการจัดกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา พบว่า มีความสามารถในการแก้ปัญหาเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียน อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อาจจะเนื่องจากวิธีการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่ให้ผู้เรียนได้รับการฝึกความสามารถในการแก้ไขปัญหาอย่างเป็นระบบและต่อเนื่อง โดยเน้นในการฝึกการวิเคราะห์ปัญหา บอกสาเหตุที่เป็นไปได้ของปัญหา การคิดหาวิธีการแก้ปัญหาและอภิปรายผลที่เกิดขึ้นหลังจากใช้วิธีการแก้ปัญหา อีกทั้งมีชุดความรู้ที่ส่งเสริมทำให้เข้าใจมากยิ่งขึ้น เช่น เอกสารและสถานการณ์ข่าวสาร วิดีโอให้ผู้เรียนได้ศึกษา ฝึกฝนในการแก้ปัญหาที่ละขั้นตอนอย่างเป็นระบบ จึงทำให้ผู้เรียนเข้าใจเนื้อหาและกระบวนการแก้ปัญหามากขึ้น ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของสมชาย ดัดประดิษฐ์ (2561, น. 51) ได้ทำการศึกษาเรื่อง การศึกษาผลการสอนโดยใช้วิธีสอนสร้างสถานการณ์จำลอง วิชาเศรษฐศาสตร์นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิต

มหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์ นักเรียนมีความสามารถในการแก้ปัญหาหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 อิทธิพัทธ์ สุภรัตน์วงศ์ (2558, น. 96) ได้ศึกษาการศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง สังคมไทยของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสานโดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับสังคมออนไลน์ พบว่าความสามารถในการแก้ปัญหาของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 อยู่ในระดับสูงเรียนรู้สูงกว่าก่อนจัดกิจกรรมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

4. ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่ส่งเสริมความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าเป็นการเรียนในรูปแบบที่นักเรียนไม่เคยเรียนด้วยวิธีการนี้มาก่อนและมีการบรรยายเน้นการสมรรถนะในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นการปฏิบัติมากกว่าการนั่งฟังการบรรยาย มีสื่อมีใบความรู้ใบกิจกรรม วิดีโอ สื่อต่าง ๆ มีความเหมาะสมชัดเจนเข้าใจง่ายไม่ยากเกินไป เรียนสนุกและน่าสนใจกับการจัดลำดับกิจกรรมการเรียนรู้และทำให้นักเรียนได้แลกเปลี่ยนความรู้ ทำให้นักเรียนมีความมั่นใจ กล้าแสดงออก อีกทั้งยังมีความสะดวกในการเรียนรู้ด้านเนื้อหาจากที่บ้านโดยผ่านกลุ่ม LINE และเว็บไซต์ "Online Classroom" ที่ครูสร้างขึ้น อีกทั้งสามารถนำความรู้ไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้ จึงส่งผลให้ความพึงพอใจของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 4 ที่มีต่อการกิจกรรมการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน เรื่องหลักธรรมทางพระพุทธศาสนา โดยรวมพบว่าอยู่ในระดับมาก ซึ่งสอดคล้องกับการศึกษาของพิมพ์ประภา พาลพ่าย และณัฐพล รำไพ (2557, น.98) ได้ศึกษาการใช้สื่อสังคมตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้าน เรื่อง ภาษาเพื่อการสื่อสารเพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 6 ผลการวิจัยพบว่า ได้ผลรวมคะแนนเฉลี่ยเท่ากับ 4.64 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ระดับพึงพอใจมากที่สุด สุจิตรา มาลีแก้ว (2558, น.71) ได้ศึกษาผลสัมฤทธิ์ของการใช้บทเรียนสำเร็จรูป เรื่อง อาเซียนศึกษา กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสิรินธร จังหวัดสุรินทร์ ผลการวิจัยพบว่าอยู่ในเกณฑ์ระดับพึงพอใจมาก อาริรัตน์ ทองดา (2559, น.81) ได้ศึกษาการพัฒนาชุดกิจกรรมตามแนวการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคบิกซอร์วกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เศรษฐศาสตร์กับการดำรงชีวิต นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1 ผลการวิจัยพบว่า ชุดกิจกรรมตามแนวการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคบิกซอร์ว จัดอยู่ในระดับมากที่สุด

ข้อเสนอแนะการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะในการนำไปใช้

ผู้สอนควรตั้งคำถามให้นักเรียน เพื่อไปทำความเข้าใจชุดวิดีโอ เอกสารที่ผู้สอนส่งให้นักเรียนนำไปศึกษานอกห้องเรียนเป็นครั้งคราว นักเรียนจะได้แนวทางในการทำความเข้าใจเนื้อหาที่ผู้สอนส่งให้และฝึกการฟังการทำความเข้าใจเนื้อหาด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนมีประสิทธิภาพในการเรียนรู้มากยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป

2.1 ควรมีการศึกษาผลของการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านที่มีต่อตัวแปรอื่น ๆ เช่น ความสามารถในการคิดวิเคราะห์ ความสามารถในการคิดอย่างสร้างสรรค์ ความสามารถในการคิดเป็นระบบและความสามารถในการให้เหตุผล เป็นต้น

2.2 ควรมีการวิจัยเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน หรือความสามารถในการแก้ปัญหาระหว่างวิธีการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้านกับห้องเรียนปกติ

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จลุล่วงด้วยดี เพราะผู้วิจัยได้รับความกรุณาและความช่วยเหลืออย่างดียิ่งจากอาจารย์ ดร. วรเวช ศิริประเสริฐศรี อาจารย์ ดร.พัชชวัฒน์ เหล่าสุวรรณ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลักและปรึกษาวิทยานิพนธ์ ผู้ทรงคุณวุฒิ

ผู้เชี่ยวชาญ ที่ได้ให้ความอนุเคราะห์ในการให้คำแนะนำ ผู้อำนวยการโรงเรียนบรบือ คณะครูและนักเรียนทุกคนที่ได้ให้ความร่วมมือ และช่วยเหลือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ขอรบกวนขอขอบคุณคุณพ่อ คุณแม่ และอาจารย์ตลอดจนญาติพี่น้องที่ให้การกำลังใจช่วยเหลือ จนทำให้วิทยานิพนธ์ฉบับนี้ สำเร็จได้ด้วยดี ผู้วิจัยขอกราบขอบพระคุณเป็นอย่างสูง

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). *หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551*. พิษณุโลก: องค์การรับส่งสินค้า และพัสดุภัณฑ์.
- กฤตพร แซ่เง่ สายจันทร์, อิศรา โต๊ะอีโกบ, และปรีชา สามัคคี. (2560). รูปแบบการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน สำหรับการปฏิบัติการวิธีการทางภูมิศาสตร์ระดับมัธยมศึกษา. *วารสารนาคบุตรปริทรรศน์*, 5(1), 109-116. สืบค้นจาก <https://so04.tci-thaijo.org/index.php/nakboot/article/view/104161>
- กาญจนา จันทรช่วง. (2560). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรายวิชาสังคมศึกษาเรื่องเศรษฐกิจพอเพียงโดยใช้การจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). ปทุมธานี. มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- พิมพ์ประภา พาลพ่าย และณัฐพล รำไพ. (2557). การใช้สื่อสังคมตามแนวคิดห้องเรียนกลับด้านเรื่อง ภาษาเพื่อการสื่อสาร เพื่อส่งเสริมผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6. *วารสารวิชาการศรีปทุมชลบุรี*, 12(3), 92-100. สืบค้นจาก <https://dric.nrct.go.th/index.php?/Search/SearchDetail/283070>
- วิจารณ์ พานิช. (2556). *ครูเพื่อศิษย์สร้างห้องเรียนกลับทาง*. กรุงเทพฯ: เอส.อาร์.พรินติ้ง แมสโปรดักส์ จำกัด.
- วิภาพรรณ พิมพ์ และวิภาดา พิมพ์. (2561). *การจัดการเรียนรู้สังคมศึกษาในยุคศตวรรษที่ 21*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- สุจิตรา มาลีแก้ว. (2558). *ผลสัมฤทธิ์ของการใช้บทเรียนสำเร็จรูปเรื่องอาเซียนศึกษากลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสิรินธร จังหวัดสุรินทร์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สุรินทร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- สมชาย ดัดประดิษฐ์. (2561). *การศึกษาผลการสอนโดยใช้วิธีสอนสร้างสถานการณ์จำลอง วิชาเศรษฐศาสตร์ นักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 โรงเรียนสาธิตมหาวิทยาลัยราชภัฏนครสวรรค์*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาพุทธศาสตรมหาบัณฑิต). นครสวรรค์. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>
- สถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ. (2562). *คู่มือการจัดสอบทางการศึกษาระดับชาติ ขั้นพื้นฐาน (O-NET) ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6* สืบค้นเมื่อ 22 กรกฎาคม 2563, จาก <https://www.niets.or.th/th/>
- พระมหาคศัฑ์ดา สิริเมธี, พระวิเทศพรหมคุณ, พระครูอรุณสุตาลังการ, นิเวศน์ วงศ์สุวรรณ, อภินันท์ คำหาพล, และมหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. (2560). การพัฒนาการจัดการเรียนรู้ห้องเรียนกลับด้านของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา โรงเรียนสาธิตเทศบาลวัดเพชรจริก อำเภอเมือง จังหวัดนครศรีธรรมราช. *วารสารสังคมศาสตร์และมานุษยวิทยาเชิงพุทธ*, 5(9), 35-47.
- พาขวัญ ศรีธรรมชาต. (2563). *การพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความสามารถในการคิดวิเคราะห์ในรายวิชาสังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรมของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 2 โดยใช้แนวคิดการจัดการเรียนรู้แบบห้องเรียนกลับด้าน*. (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). กรุงเทพมหานคร. มหาวิทยาลัยราชภัฏพระนคร. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>

ไพศาล วรคำ. (2558). *การวิจัยทางการศึกษา = Educational Research*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

อิทธิพัทธ์ สุภรัตน์วงศ์. (2558). *การศึกษาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และความสามารถในการแก้ปัญหา เรื่อง สังคมไทย ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ด้วยการเรียนรู้แบบผสมผสาน โดยใช้ปัญหาเป็นฐาน ร่วมกับสังคมออนไลน์* (วิทยานิพนธ์ ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต). นครปฐม. มหาวิทยาลัยศิลปากร. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>

อริญ ชูกระเดื่อง. (2557). *การวิจัยทางการศึกษา*. มหาสารคาม: ตักสิลาการพิมพ์.

อารีรัตน์ ทองดา. (2559). *การพัฒนาชุดกิจกรรมตามแนวการเรียนรู้แบบร่วมมือเทคนิคจิ๊กซอว์ กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม เรื่อง เศรษฐศาสตร์กับการดำรงชีวิต สำหรับนักเรียนชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 1 สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาสุรินทร์ เขต 1. สุรินทร์.* (วิทยานิพนธ์ปริญญาครุศาสตรมหาบัณฑิต). สุรินทร์. มหาวิทยาลัยราชภัฏสุรินทร์. สืบค้นจาก <https://tdc.thailis.or.th/tdc/>